

Ekološki projekti u dječjem vrtiću

Jelaš, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

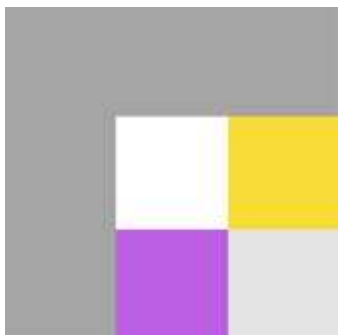
2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:053978>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI
Sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

IVANA JELAŠ

EKOLOŠKI PROJEKTI U DJEČJEM VRTIĆU

Diplomski rad

Osijek, 2016.

Diplomski rad izrađen je na Katedri za prirodoslovlje Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku iz kolegija Prirodoslovlje na Sveučilišnom diplomskom studiju Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Zahvaljujem mentorima izv. prof. dr. sc. Irelli Bogut i mr. sc. Željku Popoviću, profesoru visoke škole, na suradnji, pomoći i savjetima. Također, zahvaljujem odgojiteljici Verici Žulj koja mi je omogućila da projekt provedem u njihovoj odgojnoj skupini i hvala svim ostalim djelatnicama dječjeg vrtića „Maslačak“ Osijek, kao i djeci iz odgojne skupine koji su sudjelovali u projektu..

Sadržaj

1. Uvod.....	4
1.1. Cilj diplomskoga rada	6
2. Rad na projektima u ranom odgoju i obrazovanju	7
2.1. Povijesni razvoj koncepcije rada na projektu	7
2.2. Pojam "projekt"	7
2. 3. Integrirani kurikulum kao polazište refleksivne prakse	9
2. 4. Ciklička struktura projekta.....	10
2. 5. Etape projekta	12
2. 6. Ekologija temeljena na pedagojskim pristupima i problemi odgoja predškolske djece za okoliš.....	13
3. Razvijanje ekološke svijesti kod djece.....	14
3.1. Teme koje pridonose razvoju ekološke svijesti.....	14
3.2. Ekološka svijest kod djece	14
4. Ispitanici i metode	15
5. Rezultati i rasprava.....	15
6. Ekološki projekt: „Briga za okoliš“	32
6.1. Cilj projekta.....	32
6.2. Metode i ispitanici.....	32
6.3. Provedene aktivnosti	32
6.4. Tijek aktivnosti.....	33
7. Rasprava o provedenim aktivnostima	50
8. Zaključak.....	51
9. Literatura.....	52
10. Sažetak	53
11. Summary	54
12. Prilozi.....	55

1. Uvod

Projekt je sklop aktivnosti u kojima jedno ili više djece proučava neku temu ili problem, uz primjerenu podršku odgojitelja. U njemu djeca prema vlastitim potrebama i mogućnostima, u suradnji s drugom djecom, poduzimaju različite istraživačke i druge aktivnosti. Naglasak je na aktivnom stjecanju iskustva i znanja. Rad na projektu potiče i kritičko mišljenje djece i samomotivirano učenje te je vrlo važno osiguravanje dovoljno neprekinutog vremena za istraživanje i učenje djeteta. Kada govorimo o održivom razvoju i ekologiji, upravo je vrtić mjesto gdje dijete živi i uči. Svako dijete uči svoja prava, odgovornosti i dužnosti. Sve što se nauči u najranijem djetinjstvu ostaje kao kvalitetno znanje za kasnije godine života. Kako djeca danas malo znaju o ekologiji i njejoj važnosti, u dječjim vrtićima je važno organizirati projekte kako bi ih se educiralo. (Slunjski, 2001.).

U projektnom radu dolazi do isprepletanja i povezanosti niza praktičnih i intelektualnih aktivnosti koje potiču gotovo sva područja dječjeg razvoja. Osnovna mu je pretpostavka da će, radeći na nekom projektu, promatrajući, pitajući, istražujući i poduzimajući određene aktivnosti vezane uz određenu temu, dijete širiti svoja znanja do krajnjih granica svojih mogućnosti, aktivirajući pritom sve svoje potencijale i razvijajući mnoge sposobnosti. (Slunjski, 2001.).

Osnovni zadatak svih projekata je razvijanje misaonih procesa u djece. Kada govorimo o održivom razvoju i ekologiji, upravo je vrtić mjesto gdje dijete živi i uči. Svako dijete uči svoja prava, odgovornosti i dužnosti. Sve što se nauči u najranijem djetinjstvu ostaje kao kvalitetno znanje za kasnije godine života. Ovu spoznaju o učenju djece predškolske dobi u vrtiću sam iskoristila za stvaranje temeljnih znanja i usvajanja vrijednosti te ekološke osviještenosti djece u vrtiću, a sve to u cilju izgrađivanja kvalitetnih osobnosti koje će ekološki promišljati i djelovati. (Lay, V., 1993)

Ernst Haeckel prvi je definirao ekologiju kao znanstvenu disciplinu. Hrvatski opći leksikon (1996) navodi: „Ekologija je znanost o mnogostrukim odnosima između živih organizama i okoline u kojoj one žive (bilja, životinja)“. V. Glavač definira ekologiju kao znanost o domaćinstvu prirode, o međusobnim odnosima i utjecajima žive i nežive prirode, o međusobnim odnosima živih bića i njihove životne sredine (Glavač, 1999). Također je zaštita okoliša definirana kao sveukupnost mjera za očuvanje prirodnih dobara (vode, tla i zraka) za ljudske potrebe ili interese, a prvenstveno gospodarske i zdravstvene. Pod zaštitom prirode treba razumijevati svrhovito djelovanje čovjeka radi očuvanja neizmjenjivih ili što manje moguće promijenjenih dijelova prirode i procesa potrebnih za život životnih zajednica, ekosustava i prirodnih krajolika, bez obzira na korisnost za čovjeka (Hrvatski opći leksikon, 1996).

Prema Čatić (2001), zaštita okoliša i prirode ne pripada nijednoj struci ili znanstvenom području. „To je područje djelovanja i odgovornosti svih koji se bave ili promišljaju putove ostvarivanja potrebne kvalitete okoliša i očuvanja prirode“. (Čatić, I., 2001).

G. de Haan (1993), smatra kako su u odgoju za okoliš predmet učenja i podučavanja dalekosežne i složene veze. „Granice industrijskog rasta, potrošnja energije, potrošnja neobnovljivih resursa, troškovi visokog životnog standarda za okoliš, tehnike koje manje opterećuju prirodu, problemi prekomjerne urbanizacije i prometa, sve to pripada sadržaju programa današnjeg odgoja za okoliš. Općenito govoreći, odgoj za okoliš bavi se sadržajima egzaktnih istraživanja prirode i društva koji se tiču egzistencijalnih uvjeta, zdravstvenog stanja, izgleda za budućnost te razvojnih mogućnosti čovjeka i režima prirode“ (de Haan, 1985).

Klasično obrazovanje za zaštitu prirode tematizira svaku prirodnu pojavu zasebno. Polazi od živih bića u krajoliku i od čovjekovog utjecaja na taj konkretni komad zemlje. Bavi se regionalnim, lokalnim osobitostima prirodnih pojava kao i uzajamnim odnosom između prirode i kulture na određenom mjestu. U prvom je planu upoznavanje i razumijevanje prirode u njenim osjetljivo zamjetljivim pojavama. Obrazovanost za zaštitu prirode znači da poznamo krajolik koji nas okružuje i da ga znamo opisati, te da imamo želju njegovati ga i očuvati za buduće generacije.

Prema Erz, W. (1993), „zaštita prirode zasniva se na objektivnim naučnim spoznajama ekologije i na subjektivnim društvenim vrednovanjima istih“. Ona se ne bazira samo na ekološkom znanju, nego i na stavu prema pitanjima života, svijetu i stvorenjima oko nas i temeljima egzistencije.

Obrazovanje za okoliš je ciljano stjecanje znanja u funkciji uvećanja sposobnosti i učinkovitosti aktera na području unapređenja zaštite i upravljanja okolišem. Ekološko obrazovanje i obrazovanje za okoliš su komplementarni. Ekološko obrazovanje daje temeljna znanja, temeljnu prirodoslovnu spoznajnu infrastrukturu za stručna i praktična znanja (Lay, V., 1993).

1.1. Cilj diplomskoga rada

Cilj mog diplomskoga rada bio je otkriti koliko često odgojitelji u dječjem vrtiću provode ekološke projekte, koje su teme projekata i koje su aktivnosti najzastupljenije u projektima. Isto tako, ovom sam temom željela potaknuti odgojitelje na njeno proučavanje te primjenjivanje u svakodnevnom radu.

Odabrala sam ovu temu jer sam željela detaljnije istražiti koliko se provode projekti u dječjem vrtiću, odnosno koliko su ekološki sadržaji zastupljeni u projektima.

Za potrebe diplomskoga rada, osmislila sam anketu o provedbi ekoloških projekata u dječjem vrtiću koju sam provela s odgojiteljicama dječjih vrtića u Osijeku.

2. Rad na projektima u ranom odgoju i obrazovanju

2.1. Povijesni razvoj koncepcije rada na projektu

U ranom odgoju i obrazovanju pojam "rad na projektu" nije novina. Autor Stewart piše kako ideja učenja kroz projekte potječe iz SAD-a, tj. da su za njenu promociju zaslužni autori Dewey i Klipatrick (Stewart, 1986, str 118) . Također se određeni oblici ove koncepcije mogu pronaći u radovima Isaaca koji je opisao primjenu projekta u radu s predškolskom djecom u Engleskoj, ranih 20-ih godina. Kada su djeca intrinzično motivirana, maksimalno koriste svoje dispozicije te mogu vrlo kvalitetno učiti neovisno od vođenja odgojitelja, oslanjajući se na međusobnu suradnju. Eksperimentirajući i istražujući problem koji ih zanima, djeca su u stanju sama odrediti i odabrati upravo one metode koje su najprimjerenije potrebama pronalažanja odgovora. Međutim, "...doživljaj smislenosti tj.svrhovitosti aktivnosti za vrijeme rada na projektu koji osjećaj djecu zapravo i motivira na sudjelovanje, nije ništa manje važan od završnog ishoda te aktivnosti" (Slunjski 2001., prema Katz & Chard, 1989., str 12.).

2.2. Pojam "projekt"

"Pod pojmom "projekt" najčešće se misli na sklop aktivnosti u kojima jedno ili više djece dublje proučavaju neku temu ili problem. Rad djece na nekom projektu može trajati nekoliko dana, tjedana, ovisno o dobi djece i prirodi teme" (Slunjski, 2001, str 30.). Važno je naglasiti značajnu ulogu odgojitelja koji potiče djecu da stupaju u interakcije s ljudima i objektima, tj.okruženje. Odgovornost odgojitelja je saznati što dijete zanima, te koja znanja dijete već ima kako bi mogao podržati stjecanje novih znanja djeteta. Svako novo iskustvo djeteta predstavlja njegovu potragu za značenjem i razumijevanjem. Svaki postupak kojim se želi stimulirati proces učenja trebap bi polaziti od djetetovog spontanog interesa. Najvažniji cilj je pomoći djetetu da produbljuje razumijevanje vlastitoga iskustva i okruženja u kojemu živi. U literaturi se opisuju dvije koncepcije rada na projektu: koncepcija rada na projektima prema autoricama L. Katz i S. Chard i Reggio koncepcija rada na projektima.

2.2.1. Konceptcija rada na projektima prema autoricama L. Katz i S. Chard

Autorica Katz smatra kako je rad na projektu temeljni pristup u integriranom poučavanju djece. Odabrana tema projekta dio je integriranog kurikuluma, koji je unaprijed određen iako je dopuštena velika fleksibilnost u izboru. Što znači kako djeca mogu sudjelovati u odabiru teme koja će se proučavati. Ističe se važnost prava djeteta na izbore koje bi trebalo biti osigurano na više razina. Budući da se djeci nudi mogućnost izbora što će raditi, čime će se baviti, što i kako će istraživati s obzirom na svoje ranije iskustvo i kognitivni stil, djeca odabiru kada će se u aktivnosti uključiti, koliko dugo će u njoj ostati, rukovodeći se vlastitim tempom i ritmom izmjene aktivnosti. Projekt može započeti interesom djece ili odabirom teme odgojitelja. Odgojitelj potiče djecu na rad, te da stupaju u različite interakcije sa socijalnim i fizičkim okruženjem na način da razumije djecu i time ih potiče na upotrebu različitih medija (Slunjski, 2001.).

2.2.2. Reggio konceptcija rada na projektima

"Polazna je osnova ovog pristupa slika odgajatelja o djetetu kao snalažljivom, kompetentnom i snažnom biću. Ova konceptcija polazi od djeteta shvaćenog kao osobe bogate potencijalima, znatiželjnog za upoznavanje i istraživanje svoje okoline, prirodno zainteresiranog za stupanje u socijalne interakcije sa svim onim što mu okruženje nudi" (Slunjski, 2001, str 36.). Važno je viđenje odgojitelja koje dijete treba tretirati kao osobu koja ima svoja prava, a ne samo potrebe. Prema L. Malaguzzi, postoje tri osnovna prava djeteta koja se u radu u vrtiću trebaju uvažavati. On ističe pravo djeteta na razumijevanje i razvijanje svojih potencijala, pravo na povjerenje djeteta u odrasle kao i na povjerenje od odraslih, te pravo na podršku odraslih koja će mu omogućiti razvoj vlastitih konstruktivnih strategija mišljenja i djelovanja. (Slunjski, prema Malaguzzi 1997.) "Uloga roditelja doživljava svoje oživotvorenje na različitim razinama: kroz svakodnevne interakcije, neposredan rad u vrtiću, kroz zajedničke razgovore o odgojnim i psihološkim problemima, sudjelovanje u nekim prigodnima, posebnim događajima, izletima i proslavama, sudjelovanjem u savjetodavnom vijeću vrtića i dr." (Slunjski, 2001, str 37.). Uloga osmišljenosti prostora je toliko važna da ga se naziva "trećim odgojiteljem". "Prostor koji nas okružuje utječe na to kako se osjećamo, kako razmišljamo i kako se ponašamo, i zapravo dramatično utječe na kvalitetu našega života. Dapače, sve što radimo, prostorno okruženje nam može olakšati ili otežati" (Slunjski, prema Gandini, 2001, str 37.). "Naime, prema Reggio pristupu tijekom rada na projektu nije moguće unaprijed planirati, nije ga moguće ranije strukturirati, nije unaprijed određena duljina njegovog trajanja niti se zna kojim će se smjerom razvijati" (Slunjski, 2001., str 41.).

2. 3. Integrirani kurikulum kao polazište refleksivne prakse

Osobita pozornost u odgoju i obrazovanju pridaje se aktivnom učenju djece i osmišljavanju poticajnog materijalnog okruženja u kojem djecu potičemo na istraživanje, promišljanje i kreativnost. Pri tome su zajednički cilj i otvorena komunikacija najvažniji za sretno i kvalitetno odrastanje djeteta. Nužan je veliki angažman i timski rad svih zaposlenika: ravnatelja, odgojitelja, stručnih suradnika, administrativnog i tehničkog osoblja preduvjet su za kvalitetno djelovanje ustanove ranog odgoja i obrazovanja. Integriranim kurikulumom usmjerenim na dijete nastoji se poštivati prirodna znatiželja, interesi i potrebe djece stvaranjem okruženja koje im omogućuje slobodu izbora i potiče ih na preuzimanje odgovornosti za svoje izbore i ponašanja. Kako ne može imati unaprijed definirani plan, već ga zajedno stvaraju odgojitelj i dijete, naglasak je na timskom radu djece i odgojitelja i djece različite dobi i sposobnosti (suradničko učenje).

Refleksivnom praksom kojom kontinuirano istražuju vlastitu odgojno-obrazovnu praksu, odgojitelji preuzimaju odgovornost za svoj profesionalni razvoj i osiguravaju kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa. Glavni cilj projekta je stvoriti mjesto u kojem je dijete sigurno, a prostor pretvoriti u humano okruženje u kojem se dijete razvija na kognitivnom, socijalnom, stvaralačkom, istraživačkom i emotivnom planu. (Slunjski, 2001.). Zadaci projekta su djelovati na podizanje kvalitete materijalnih uvjeta rada, radi osiguravanja i stvaranja optimalnih uvjeta za boravak djece i zaposlenika te unaprijediti sigurnost i zaštitu djece u unutarnjim i vanjskim prostorima. Važno je oblikovati odgovarajuće okruženje bogato obrazovnim i odgojnim potencijalima i na taj način prostor ustanove staviti u službu djeteta, prilagođavajući svakodnevnu praksu potrebama djece i roditelja, kao i novim spoznajama o ranom odgoju i obrazovanju.

Nužno je pratiti aktivnosti djece (aktivno promatrati dijete u različitim aktivnostima u svrhu boljeg razumijevanja djeteta), obavljati stalne korekcije, preinake i dopune okruženja kako bi ono što bolje odgovaralo promjenjivim interesima djece (otkrivati načine na koje dijete razmišlja i uči i na temelju toga dalje oplemenjivati okruženje). Također, njegovati ravnopravne, poštujuće i recipročne odnose između svih subjekata odgojno-obrazovnog procesa, s naglaskom na pažljivo i aktivno slušanje djece, uspostavljanje ravnopravnog dijaloga te poštivanja djetetova načina razmišljanja. Bitan segment je poticati kod odgojitelja refleksiju na vlastitu praksu istraživanjem, dokumentiranjem i zajedničkom interpretacijom aktivnosti relevantnih za kvalitetu odgoja i učenja djece (Slunjski, 2001.)

2. 4. Ciklička struktura projekta

Prema Slunjski (2012.), ciklička struktura projekta ima dva ciklusa.

Prvi ciklus

- Odabir i početna razrada teme

Projekt djetetu treba omogućiti razumijevanje vlastitih iskustava i okruženja u kojem živi, osnažiti dispozicije djece kako bi pažljivije promatrali svoje okruženje, osigurati mogućnost stupanja u raznovrsne interakcije, osigurati i omogućiti otkrivanje prednosti i ograničenja različitih izražajnih medija (Slunjski, 2012). Temi treba postupati prema relevantnosti za samu djecu, a sama skica projekta je uvijek fleksibilna i može se mijenjati i nadopunjavati.

- Ustanovljavanje postojećih znanja i interesa i razumijevanja djece

Nužno je umijeće slušanja odgojitelja, promatranja i dokumentiranja aktivnosti djece što dovodi do ustanovljavanja razumijevanja kod djece.

- Zajednička refleksija i planiranje za daljni rad

Odgojitelji zajednički analiziraju dosadašnji tijek i promišljaju nove mogućnosti razvoja, te potiču raspravu kod djece.

- Realizacija i praćenje dogovorenih aktivnosti

Odgojitelji pristupaju stvaranju uvjeta za aktivnosti koje će se ostvariti na temelju daljnjeg planiranja.

- Evaluacija

Postupci koji uključuju samoevaluaciju i zajedničku evaluaciju.

Primjeri pitanja za samoevaluaciju kod odgojitelja: Kako sam poticao i vodio raspravu? Jesam li se izravno uključivao u raspravu? Kako sam djecu slušao? Kako sam im pomogao da se međusobno slušaju i bolje razumiju? Kakva sam pitanja djeci postavljao i čime su ona rezultirala?

Primjeri pitanja zajedničke evaluacije: Je li ti se sviđalo raspravljati s prijateljima? Što te je najviše zanimalo? Jesi li u ovoj raspravi nešto naučio? Oko čega ste se najviše slagali? Čiji način razmišljanja ti se čini najzanimljiviji?

Drugi ciklus

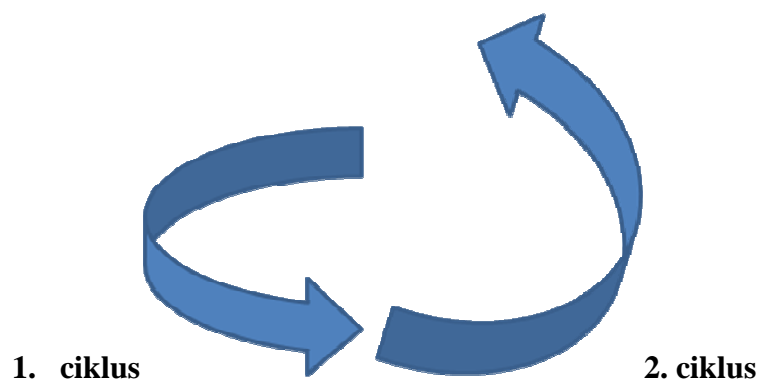
- Daljnja razrada --> novi smjerovi projekta
- Nastavljaju se etape prema etapama iz prvog ciklusa:

Ustanovljavanje postojećih znanja i razumijevanja djece

Zajednička refleksija i planiranje novih resursa učenja

Realizacija i praćenje dogovorenih aktivnosti

Evaluacija o održanim aktivnostima i zajedničko planiranje novih

Slika 1. Prikaz cikličke strukture projekta

2. 5. Etape projekta

1. Pripremanje projekta

a) pronalaženje teme (oluja ideja) – znati koja su predznanja i iskustva djece, odgojitelja, roditelja o temi? Hoće li tema osigurati prilike za razvoj osobnih iskustava? Mogu li oni lako doći do potrebnih informacija ili posjetiti teren? Ima li tema vrijednost za našu djecu i je li povezana s njihovim životom i iskustvom? Obavijest roditeljima o projektu (suradnja)

b) formuliranje cilja - Što želimo postići? Na koji ćemo način ostvariti taj cilj? Kako ćemo predstaviti rezultate? Je li korisno u projekt uključiti i druge odgojitelje...? Tko nam može pomoći? Što nam može pomoći u daljnjem radu? (rad u muzeju, arhivu...) Što se može ostvariti individualnim radom, a što u grupi? Koliko članova treba imati pojedina grupa?

c) planiranje projektnoga rada - Kako rad na projektu prilagoditi potrebama djece, odgojitelja? Koje će metode djelovati poticajno i usmjeriti skupine na istraživanje i timski rad? Kako istražiti što više područja dječjih interesa? Kako uključiti što više odgojitelja? Koje stručnjake iz okoline, koji se bave zadanom temom, pozvati udječji vrtić?

2. Rad na projektu

a) prikupljanje podataka - samostalno obrađivanje, od literature do provođenja eksperimenata, razgovori, intervjui, anketiranje...

b) obrađivanje, analiziranje i sistematiziranje obrađenih podataka

c) predstavljanje rezultata projekta – letak, plakat, brošura, web stranica, film, videozapis

3. Refleksija o projektu

a) grupna procjena (kritička refleksija)

b) samoprocjena

2. 6. Ekologija temeljena na pedagojskim pristupima i problemi odgoja predškolske djece za okoliš

Problematika odgoja za okoliš je u posljednje vrijeme sve više dio odgojno obrazovnog rada. "Nema nikakve sumnje da je odgoj i obrazovanje za okoliš bitan preduvjet i okosnica onoga što se želi postići većom društvenom brigom za razvoj ekološke svijesti djece, mladih i odraslih" (Uzelac, 1999., str 16. - 17.). Osjetljivost za okoliš se može i treba odgajati u predškolsko doba. Pritom na odgajanje osjetljivosti za okoliš utječe kontekst sveukupnih prilika u kojima dijete živi. Ishodišta ekoloških igara i aktivnosti u sadržajnom smislu različita su. One se mogu odnositi na biljke, životinje, otpad, vode, hranu, energiju, odnose između djece i odraslih u manjoj ili većoj skupini. Najbrojniji ekološki sadržaji su u vezi biljnoga i životinjskoga svijeta. Ti su sadržaji predviđeni za istraživanje osjeta promatranja, slušanja, dodirivanja, mirisanja i kušanja. Važno je naglasiti da je dijete u toj dobi usmjereno na opće doživljavanje prirode čime se pokreće emocionalna, spoznajna i radna osjetljivost. (Mužić, prema Schenk, 1999.). U pedagoško – ekološkim pristupima usmjerenim na neposrednu stvarnost, metodički je bolje polaziti od onoga što djeca znaju kako bi se poticale i osmislile aktivnosti koje pomažu djeci da iskoriste svoja postojeća iskustva, doživljaje, znanja i povežu ih s novim iskustvima, da istražuju i otkrivaju probleme. (Mužić, 1999., prema Hopf).

3. Razvijanje ekološke svijesti kod djece

3.1. Teme koje pridonose razvoju ekološke svijesti

Smojver (2000.) navodi da pozitivni emocionalni doživljaji i spoznaje utječu na razvoj ekološke osjetljivosti djeteta. Dijete istražuje i doživljava prirodu i okoliš koji ga okružuje svim osjetilima. Nakon doživljaja dijete prerađuje i izražava svoje iskustvo u svim aspektima izražavanja i stvaranja: spoznajnom, govornom, tjelesnom, likovnom, glazbenom. Teme inspirirane dječjim potrebama mogu biti: sobne biljke, kućni ljubimci, voda, kukci na livadi, temlja, recikliranje i dr. Teme su otvorene u okviru tematskih cjelina, mogu se dopunjavati, mijenjati, provoditi tijekom kraćeg ili dužeg razdoblja. U ostvarivanju tema pojavljuju se problemske eko – situacije, kao npr. zašto je potok prljav, kako nastaje papir, što biljka treba za rast i dr. Odgovore na ta pitanja djeca uz pomoć odgajatelja dobivaju najvećim dijelom putem praktičnih aktivnosti. U tome im mogu pomoći roditelji donošenjem materijala.

3.2. Ekološka svijest kod djece

Biketa – Caktaš (2008.) navodi da svako dijete svojim postojanjem ima pravo na čist i zdrav okoliš koji mu omogućuje skladan rast i razvoj. Djetetova ekološka svijest razvijena je onoliko koliko je u odraslih osoba koje ga okružuju, jer ono uči po modelu, tj. ako vidi odrasloga kako poštuje prirodu i ono će se željeti tako ponašati. Malo dijete već u prvim godinama života pokazuje interes za istraživanje svijeta. Svoju okolinu ono istražuje promatranjem i svim ostalim osjetilima - sluhom, njuhom, dodirom i okusom. Kako dijete postaje zrelije, to njegove istraživačke aktivnosti postaju složenije, dijete se interesira za svojstva vode, zraka, tla, želi i može sudjelovati u različitim aktivnostima i u vrtiću i u obitelji koje potpomažu razvoj ekološkog pristupa životu. Ono što je najvažnije za razvoj ekološke svijesti jest ljubav prema prirodi. Riječ ekologija dolazi od grčke riječi *oikos* što znači kuća. Upravo je to ono što želimo postići u dječjim vrtićima da djeca shvate Zemlju kao svoju kuću o kojoj se trebaju brinuti. Iz tog razloga važan nam je odgoj za okoliš, odnosno ekološki odgoj. Odgojem i obrazovanjem u vrtiću nastojimo razviti dječju osjetljivost na opasnosti koje prijete našem okolišu.

4. Ispitanici i metode

U istraživanju je sudjelovalo 22 odgojiteljice iz dječjih vrtića Maslačak, Mak i Sjenčica u Osijeku, u listopadu 2015. Anketa se sastojala od 17 pitanja otvorenoga, zatvorenoga i kombiniranoga tipa te Likertove skale (Prilog 1.). Od 22 ispitane odgojiteljice, samo su 3 s radnim iskustvom manjim od 10 godina. U anketi je bilo 7 pitanja na koja su pozvane odgovoriti sve ispitanice (1.,2., 3., 4., 5.,16. i 17. pitanje), a ostalih 10 ovisilo je o tome jesu li se odgojiteljice do sada susretale s navedenom temom ili ne.

5. Rezultati i rasprava

U daljnjem tekstu nalazi se analiza anketnih pitanja. Cjelokupna anketa nalazi se u prilogu 1.

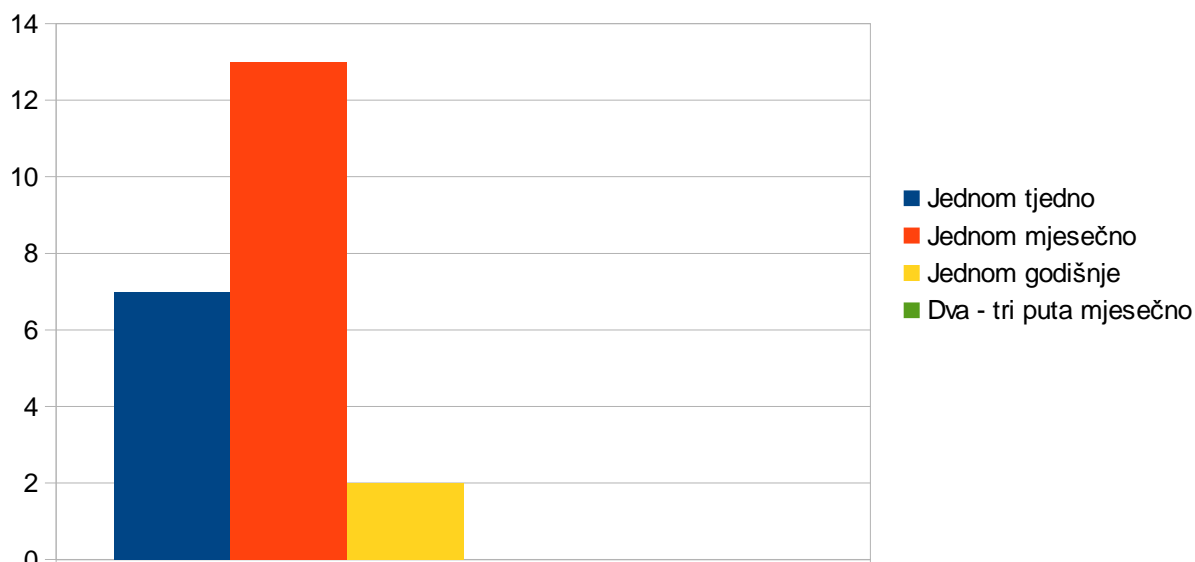
1. Pitanje – Provodite li u svome radu projekte?

U ovom pitanju bili su ponuđeni odgovori Da i Ne, a čak su sve (22) odgojiteljice (100 %) na ovo pitanje odgovorile s Da.

2. U drugom pitanju odgojiteljice su trebale odgovoriti koliko često provode projekte.

Na *slici 2.* vidljivo je kako je 7 odgojiteljica (31%) navelo kako u svome radu projekte provodi jednom tjedno. 13 odgojiteljica (59%) projekte provodi jednom mjesečno, a 2 (9%) odgojiteljice projekte provode jednom godišnje. Ni jedna odgojiteljica nije navela kako projekte provodi dva do tri puta mjesečno.

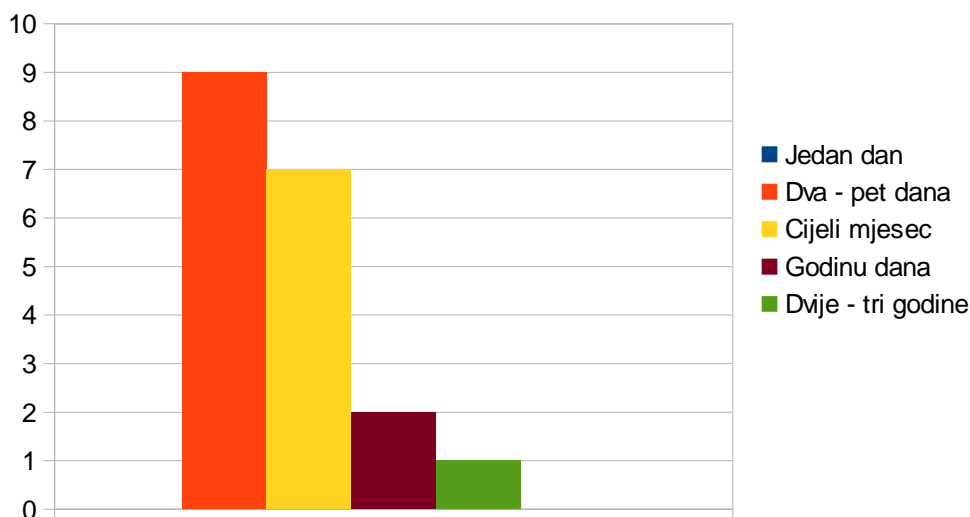

Slika 2. Koliko često odgojiteljice u radu provode projekte

3. Pitanje – koliko najčešće traju projekti koje provodite?

Na ovo pitanje ni jednoj odgojiteljici projekti ne traju jedan dan. 9 odgojitelja (41%) projekti traju dva – pet dana, a 7 (32%) odgojiteljica projekti traju mjesec dana. 3 (14%) odgojiteljicama projekti traju dva – tri mjeseca, a 2 (9%) odgojiteljicama projekti traju godinu dana, dok 1 (4%) odgojiteljici traju dvije – tri godine. (Slika 3.)

Slika 3. Prikaz najčešćeg trajanja projekta koji se provode u vrtiću

4. Pitanje – Navedite nekoliko projektnih tema koje ste dosada provodili.

Na ovo pitanje odgovorile su sve odgojiteljice. Odgovori su bili:

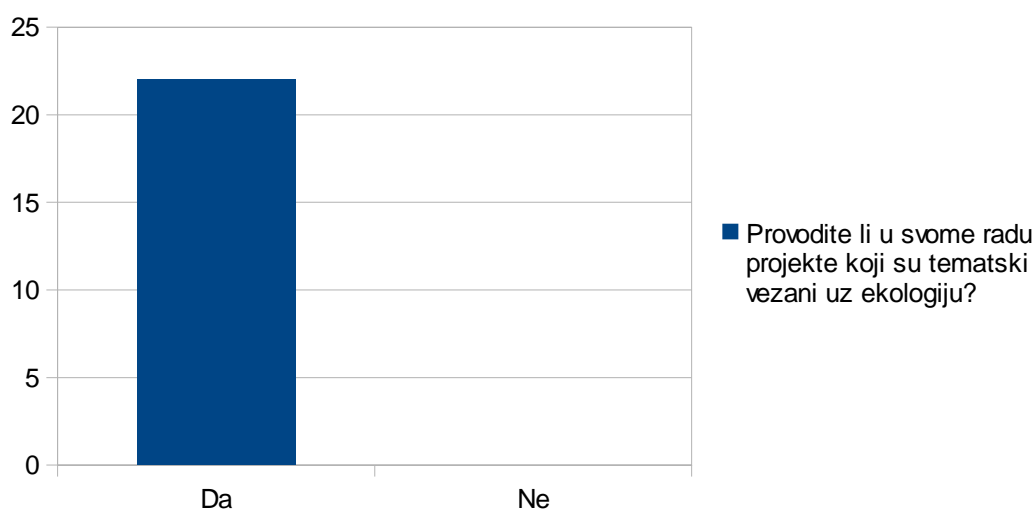
- Sportom do zdravlja
- Ekologija
- Prava djeteta
- Ludi dani poklada
- Drava
- Običaji Slavonije
- Voda
- Zdrava hrana
- Od zrna do kruha
- Moja mašta može svašta
- Otpadni materijal
- Obnovljivi izvori energije
- Meteorolog
- Jabuka
- Planet Zemlja
- Otpad nije smeće
- Ptice
- Jesen

5. Pitanje – Provodite li projekte koji su tematski vezani uz ekologiju?

DA/ NE

(Ako je odgovor DA, ukratko opišite koje su to teme)

Sve odgojiteljice (100%), navele su kako provode projekte koji su vezani uz ekologiju (Slika 4.)

Slika 4. Postotak provedbe projekata koji su vezani uz ekologiju

Budući da su sve odgojiteljice navele kako u svome radu provode projekte koji su tematski vezani uz ekologiju, ukratko su opisale ove teme:

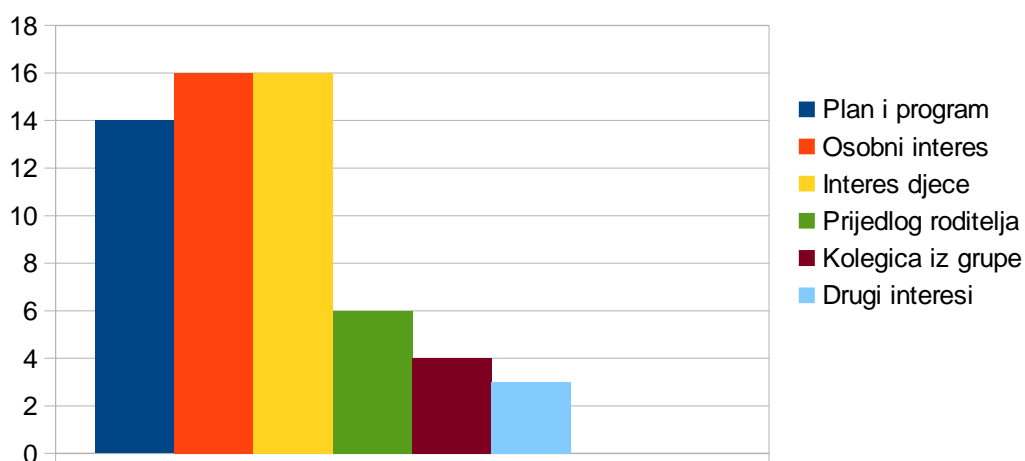
- Voda
- Sunce
- Prirodne pojave
- Svemir
- Otpad
- Spasimo jedno drvo
- Zdrava hrana
- Otpad nije smeće
- Spasimo Zemlju
- Recikliranje
- Dani okoliša
- Dan bez automobila

- Zrak
- Energija
- Šuma
- Kompostiranje
- Zaštita okoliša
- Ozonski omotač
- Dan nepušenja
- Pitka voda
- Dan kretanja

6. Pitanje – Što vas je potaknulo na provođenje ekoloških projekata?

Ponuđeni odgovori bili su:

- a) Plan i program
- b) Osobni interes
- c) Interes djece
- d) Prijedlog roditelja
- e) Suradnja s kolegicom
- f) Nešto drugo _____

Slika 5. Motivatori za pokretanje projekta

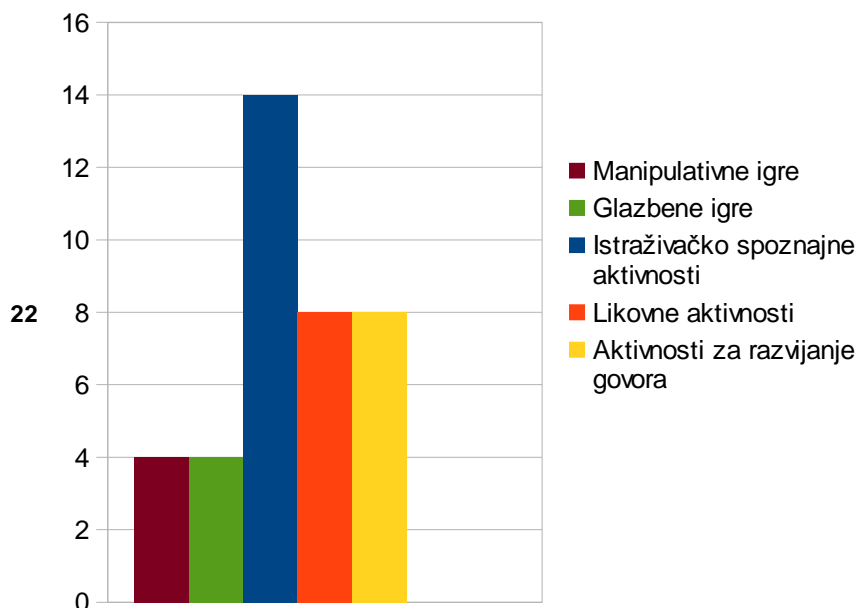
Na slici 5. Prikazani su čimbenici koji su motivirali odgojitelje na provođenje ekoloških projekata. Plan i program je potaknuo 63 % odgojiteljica. Njih 68 % smatra kako ih je potaknuo osobni interes, a također 68 % smatra interes djece kao poticaj. Samo 22 % navodi kako ih je prijedlog roditelja potaknuo na provođenje ekoloških projekata, dok suradnju s kolegicom navodi 36% odgojiteljica. 13% odgojiteljica navodi druge interese, a to su:

- Učiniti nešto za Planet
- Važnost očuvanja okoline
- Opredjeljenje vrtića (eko vrtić)

7. Pitanje – Koje vrste aktivnosti ste koristili u ekološkim projektima?

Ponuđeni odgovori bili su:

- a) Likovne
- b) Glazbene
- c) Istraživačko – spoznajne
- d) Aktivnosti za razvijanje govora
- e) Manipulativne igre
- f) Nešto drugo_____

Slika 6. Prikaz vrsta aktivnosti koje su najčešće korištene u radu

Slika 6. prikazuje vrste aktivnosti koje koriste odgojiteljice u ekološkim projektima. 66% odgojiteljica odgovorilo je kako bi u radu koristilo istraživačko – spoznajne aktivnosti, 33% koristilo bi likovne aktivnosti i aktivnosti za razvijanje govora, a 16% glazbene i manipulativne igre.

8. pitanje – Navedite nekoliko konkretnih aktivnosti koje ste provodili u projektima

Sve su odgojiteljice odgovorile na ovo pitanje. Navedeni odgovori su:

- Promatranje i uočavanje problema. Izrađivanje letaka s eko porukama. Organiziranje kreativnih radionica za roditelje s otpadnim materijalima.
- Eksperimenti. Vožnja biciklima. Uzimanje uzorka rijeke Drave.
- Igra neoblikovanim materijalima. Istraživačke i društvene igre.
- Izrada hranilice za ptice. Recikliranje. Kompostiranje.
- Recikliranje starog papira. Izrada kontejnera.

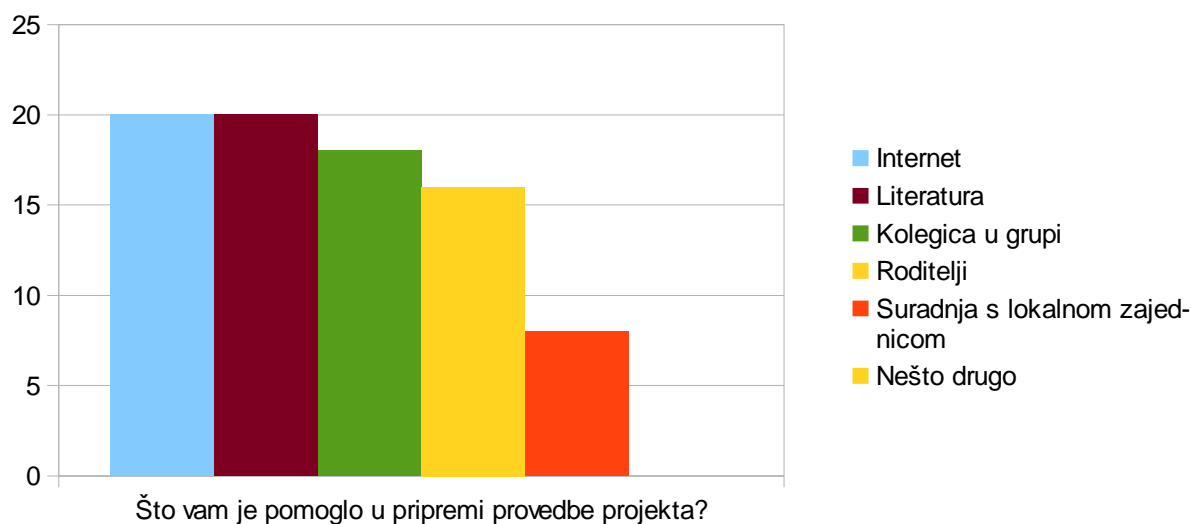
- Čestitke od recikliranog papira.
- Dani jabuka
- Izrada spremišta za različite vrste otpada.
- Uređenje okoliša prikupljanjem suhih grančica i lišća.
- Voda i zrak. Eksperimenti s vodom.
- Glazbeni orkestar – muzej voda
- Izrada komposišta i letaka za sugrađane. Sadnja cvijeća i sjemenki. Posjet eko/etno gospodarstvima.
- Izrada maski od otpadnog materijala. Sadnja biljaka u cvjetnjake.
- Ekološka pravila skupine.
- Sakupljanje i selektiranje papirne i pet ambalaže. Racionalno korištenje vode.
- Istraživanje što pliva/tone u/na vodi.

9. pitanje – Što vam je pomoglo u pripremi provedbe projekta?

Ponuđeni odgovori bili su:

- a) literatura
- b) Internet
- c) kolegica u grupi
- d) roditelji
- e) suradnja s lokalnom zajednicom
- f) nešto drugo _____

Literaturu i Internet kao pripremu u provedbi projekta navodi 90% odgojiteljica, a pomoć kolegice u grupi navodi 81% odgojiteljica. Suradnju s roditeljima navodi 68%, a suradnju s lokalnom zajednicom 36% odgojiteljica. Ni jedna odgojiteljica nije navela nešto drugo kao dodatnu pripremu za provedbu projekta. (Slika 7.)

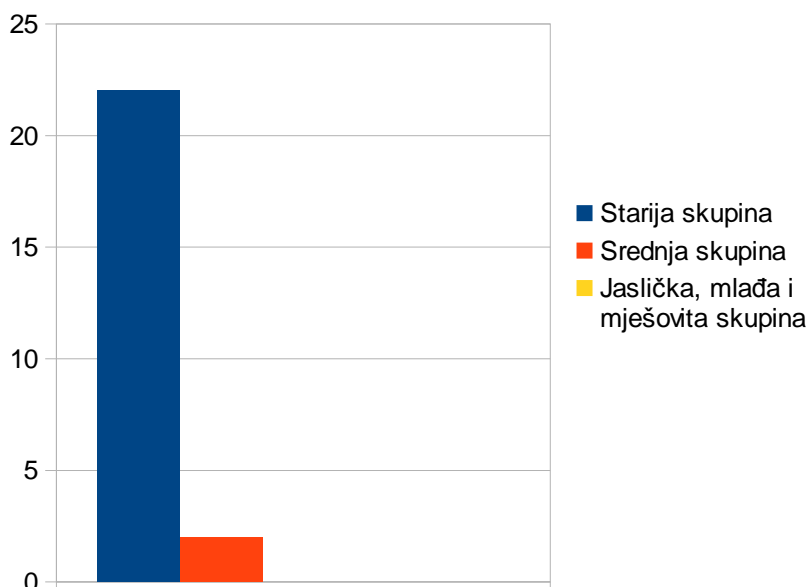
Slika 7. Prikazuje čimbenike koji su doprinijeli pripremi projekta

10. S kojom ste dobi djece obrađivali ekološke projekte?

Ponudeni odgovori bili su:

- a) jaslička skupina
- b) mlađa skupina (3 – 4 godine)
- c) srednja skupina (4 – 5 godina)
- d) starija skupina (5 – 6 godina)
- e) mješovita skupina (3 – 6 godina)

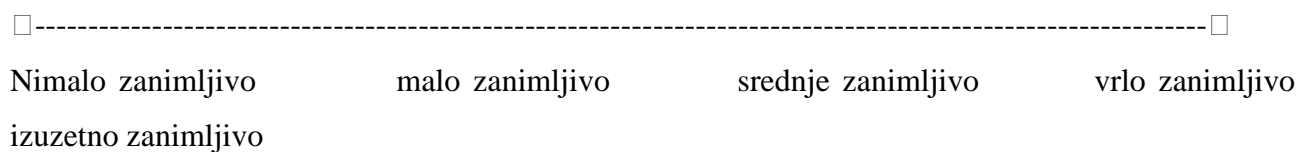

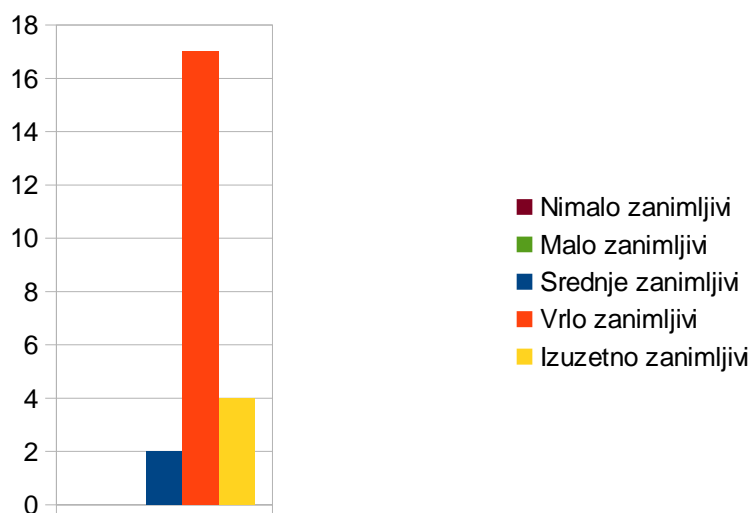
Slika 8. Prikaz dobnih skupina u kojima se provode projekti

U ovom pitanju sve su odgojiteljice odgovorile kako su temu obrađivale sa starijom skupinom djece (5 – 6 godina), dok su dvije od njih (28%) tu temu obradile i sa srednjom skupinom (djeca između 4 i 5 godina), a niti jedna od njih nije navela da je temu obradila s jasličkom, mlađom i mješovitom skupinom. (Slika 8.)

11. Koliko su po vašem mišljenju djeci zanimljivi ekološki projekti? (označite križićem na crti)

Slika 9. pokazuje kako je na ovo pitanje, 72% odgojiteljica, prema svome osobnome mišljenju, označilo ovu temu kao vrlo zanimljivu djeci, dok 4% ovu temu smatra srednje zanimljivom, a samo 22% izuzetno zanimljivom.

Koliko su po vašem mišljenju djeci zanimljivi ekološki projekti?

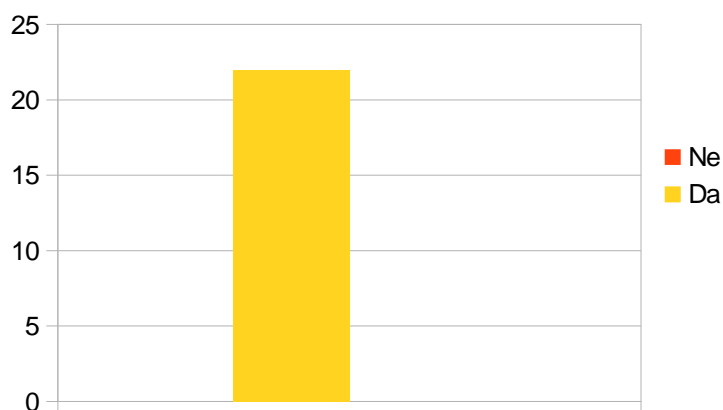
Slika 9. Prikazuje koliko su djeci ekološki projekti zanimljivi

12. Pitanje – Biste li provedbu ekoloških projekata preporučili i ostalim odgojiteljicama?

DA/NE

Ako biste, objasnite zašto.

Sve su odgojiteljice (Slika 10.) navele kako bi provedbu ekoloških projekata preporučile i ostalim odgojiteljicama.

Slika 10. Prikazuje preporuku ekoloških projekata drugim odgojiteljicama

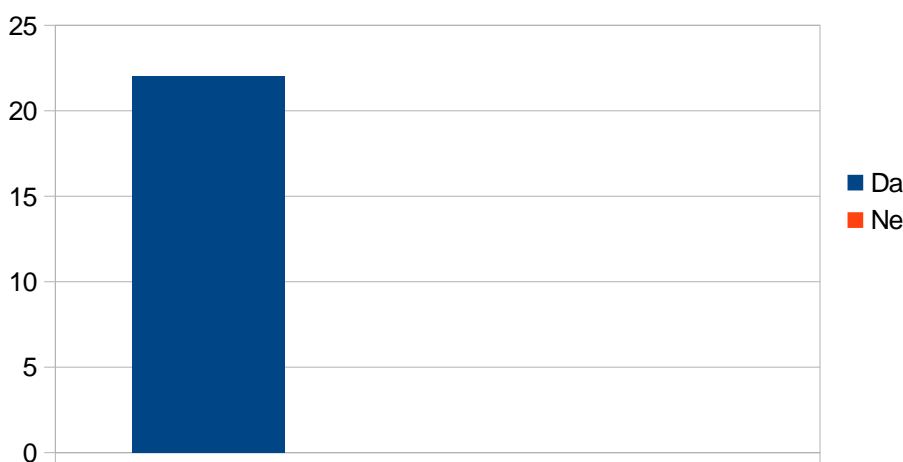
Navedena su objašnjena zašto bi provedbu ekoloških projekata preporučile ostalim odgojiteljicama:

- Radi stvaranja navika ekološkog djelovanja kod djece i roditelja
- Razvijanje ekološke svijesti od najranije dobi
- Razvoj odgovornih osoba
- Zbog opstanka svih živih bića na Zemlji
- U želji osvješćivanja i brige djece o okolišu u kojemu žive
- Voljela bih da se osvijeste kako ekološke projekte treba provoditi u svim dobnim skupinama
- Preporučila bih ne samo odgojiteljicama, nego i ostalima razvijati ekološku svijest jer je neophodna za budući život
- Ekologija je budućnost.
- Poučiti djecu i roditelje o načinima zaštite okoliša
- Potrebno je usmjeravati razvoj dječjeg interesa prema okolišu.
- Djeci je vrlo zanimljivo i pristupačno, a ujedno je važno za budućnost.
- Ekološka svijest u djece – spoznaja vrijedna očuvanja prirode.
- Projektom se mogu pokriti sva razvojna područja i razvijanje svijesti i odgovornosti prema prirodnim resursima.

13. pitanje – Biste li se željeli o ekološkim projektima dodatno educirati putem stručnog usavršavanja?

DA/NE

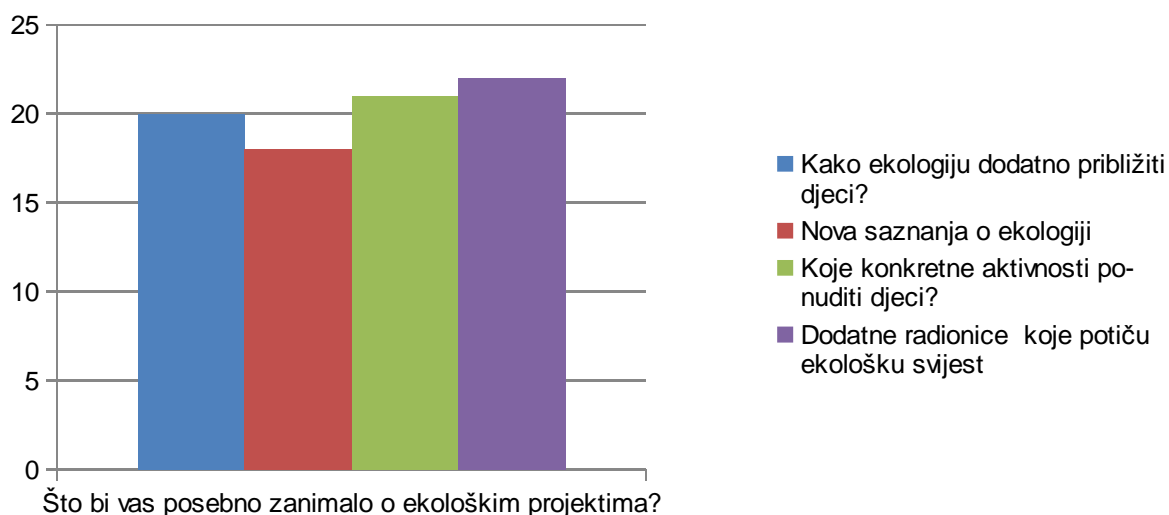
Sve su odgojiteljice navele kako bi se željele educirati o ekološkim projektima putem stručnog usavršavanja. (Slika 11.)

Slika 11. Prikazuje kako se sve odgojiteljice žele educirati o ekološkim projektima putem stručnog usavršavanja

14. Pitanje – Što bi vas posebno zanimalo o ekološkim projektima?

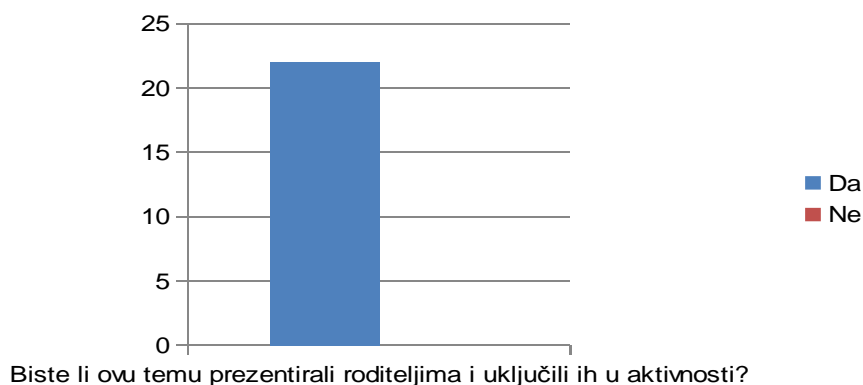
Sve su odgojiteljice (Slika 12.) odgovorile na ovo pitanje i imale su uglavnom slične interese o novim saznanjima ekoloških projekata.

Slika 12. Posebna zanimanja o ekološkim projektima

15. Pitanje - Biste li ovu temu prezentirali roditeljima i uključili ih u aktivnosti i kako?

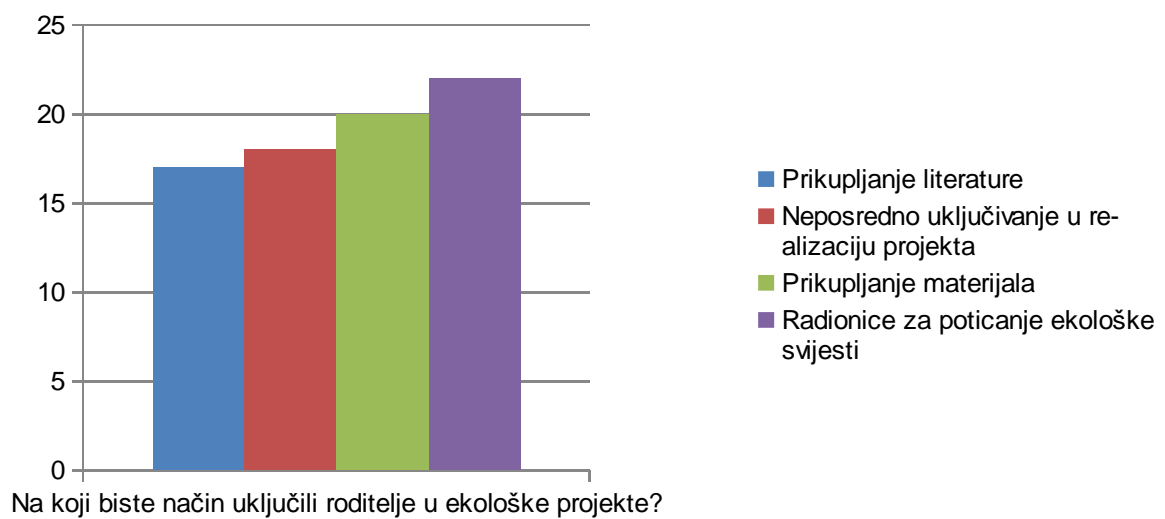
100% ispitanih odgojiteljica, u ovom je pitanju dalo potvrđan odgovor o uključivanju roditelja u aktivnosti promicanja ekološke svijesti kod djece. (Slika 13.)

Slika 13. Uključenost roditelja u aktivnosti

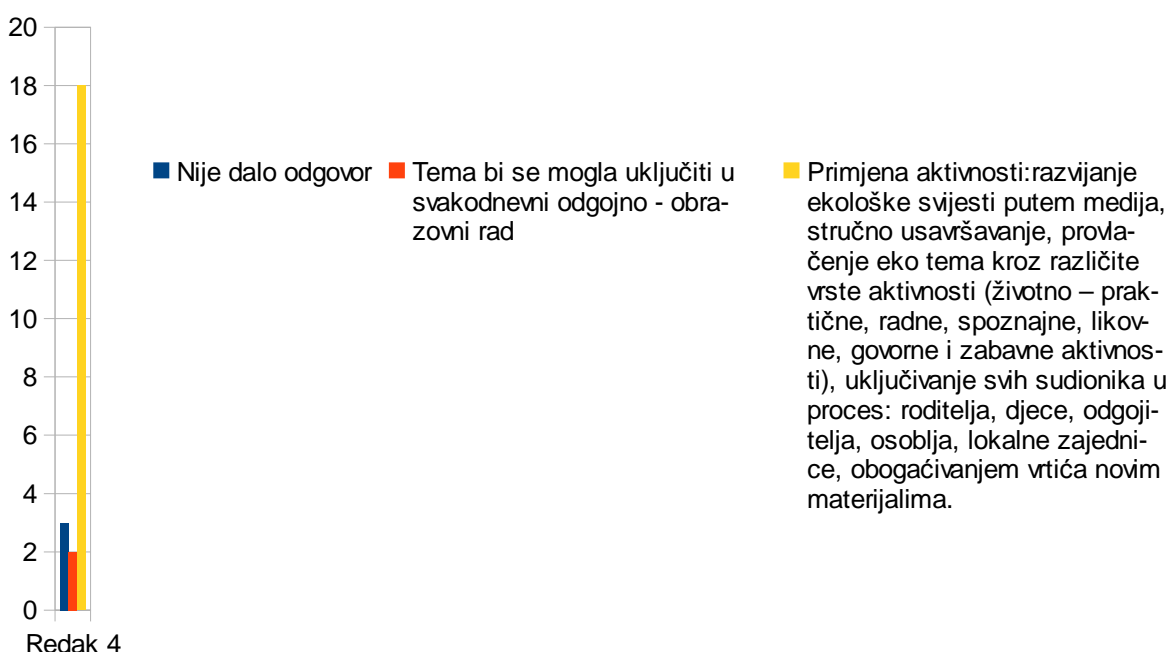
Roditelje bi uključili na način:

- Prikupljanjem literature i predstavljanjem različitih ideja
- neposredno uključivanje u realizaciju projekta
- prikupljanje materijala i provođenje ekoloških pravila kod kuće
- putem eko akcija vezanih za određeni projekt (sakupljanje starog papira, plastičnih boca i čepova...)
- tematska predavanja, radionice, zajednički posjeti i izleti
- različite akcije i aktivnosti

16. Pitanje - Kako bi se, prema Vašem mišljenju, ova tema mogla dodatno „popularizirati“ i uključiti u svakodnevni program odgojno – obrazovnoga rada?

Od ukupno 22 ispitane odgojiteljica, 3 odgojiteljice (13%) na ovo pitanje nije dalo odgovor, dok 2 odgojiteljice (9%) smatraju da bi se ova tema mogla uključiti u svakodnevni odgojno – obrazovni rad prikupljanjem otpadnog materijala, sadnjom bilja u vrtu i kompostiranjem. Čak 77% odgojiteljica primijenila bi aktivnosti kao što su: razvijanje ekološke svijesti putem medija, stručno usavršavanje, provlačenje eko tema kroz različite vrste aktivnosti (životno – praktične, radne, spoznajne, likovne, govorne i zabavne aktivnosti), uključivanje svih sudionika u proces: roditelja, djece, odgojitelja, osoblja, lokalne zajednice, obogaćivanjem vrtića novim materijalima. (Slika 15.)

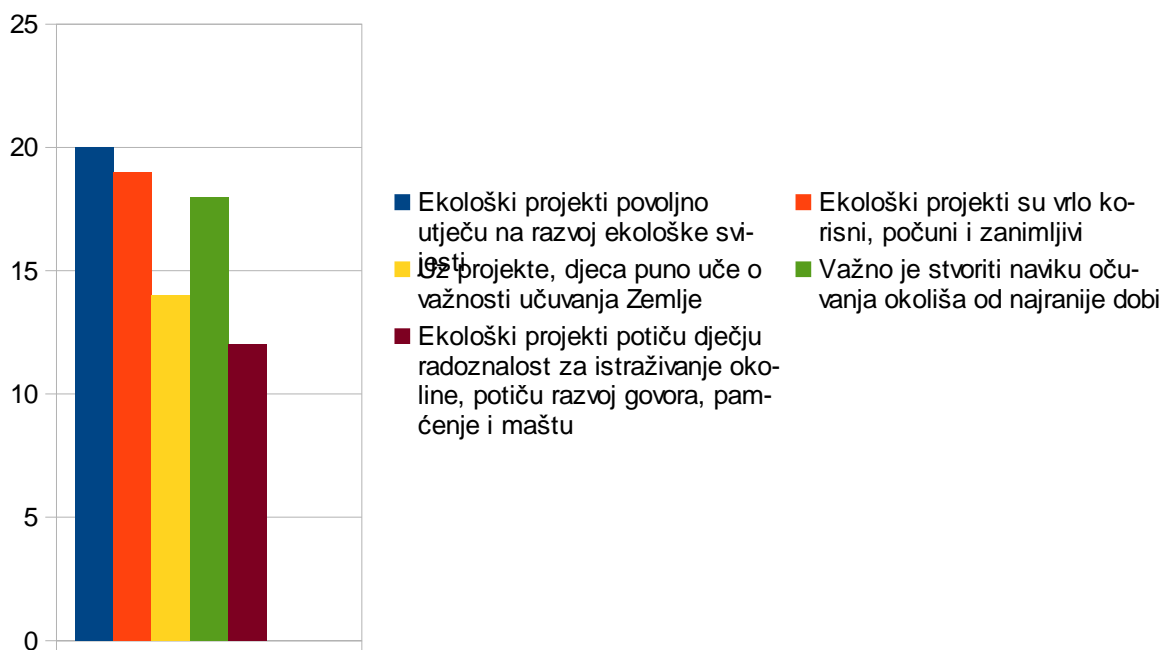

Slika 15. Uključenost ekoloških projekata u svakodnevni plan i program

17. pitanje – Iznesite svoje mišljenje o ekološkim projektima u dječjem vrtiću.

Na slici 16. vidljivo je kako 31% odgojiteljica nije odgovorilo na ovo pitanje, dok je ostalih 68% odgojiteljica iznijelo svoje mišljenje o ekološkim projektima u vrtiću.

90% odgojiteljica smatra kako ekološki projekti povoljno utječu na razvoj ekološke svijesti kod djece, a 85% smatra kako su oni vrlo korisni, poučni i zanimljivi. 62% odgojiteljica smatra kako djeca puno nauče o važnosti očuvanja Zemlje i na koje načine mogu sami sudjelovati u tome. 70% odgojiteljica smatra kako je važno stvoriti naviku očuvanja okoliša od najranije dobi. 47% smatra kako ekološki projekti potiču dječju radoznalost za istraživanje okoline, potiču razvoj govora, pamćenje i maštu.

Slika 16. Individualno mišljenje o ekološkim projektima u dječjem vrtiću

Rezultati ankete pokazali su da sve ispitane odgojiteljice u svome radu provode projekte, a oni uglavnom traju dva – pet dana. Provedeni projekti su uglavnom vezani za nadolazeće blagdane, događanja u zajednici, ali je važno napomenuti kako odgojiteljice kroz sve teme razvijaju ekološku svijest kod djece. O bilo kojoj temi da se radi, uglavnom se koristi prirodni materijal i iskorištava se nešto staro. Teme koje obrađuju su vrlo aktualne danas i poučne za razvoj ekološke svijesti (npr. Nije sav otpad smeće, Svemir, recikliranje, briga o okolišu, dan bez automobila, zrak, energija, šuma i dr.). Na provođenje ekoloških projekata plan i program je potaknuo 63% odgojiteljica. Njih

68% smatra kako ih je potaknuo osobni interes, a također 68% smatra interes djece kao poticaj. Literaturu i Internet kao pripremu u provedbi projekta navodi 90% odgojiteljica, a pomoć kolegice u grupi navodi 81% odgojiteljica. Suradnju s roditeljima navodi 68,18%, a suradnju s lokalnom zajednicom 36% odgojiteljica. Prema rezultatima ankete, odgojiteljice ekološke projekte uglavnom provode s djecom starije predškolske dobi. Također bi se željele educirati o projektima razvijanja ekološke svijesti kod djece i stručnim usavršavanjem. 90% odgojiteljica smatra kako ekološki projekti povoljno utječu na razvoj ekološke svijesti kod djece, a 85% smatra kako su oni vrlo korisni, poučni i zanimljivi. 62% odgojiteljica smatra kako djeca puno nauče o važnosti očuvanja Zemlje i na koje načine mogu sami sudjelovati u tome. 70% odgojiteljica smatra kako je važno stvoriti naviku očuvanja okoliša od najranije dobi. 47% smatra kako ekološki projekti potiču dječju radoznalost za istraživanje okoline, potiču razvoj govora, pamćenje i maštu.

Nakon obrade ankete i dobivenih rezultata stekla sam opći dojam o provedbi ekoloških projekata u dječjem vrtiću. Odgojiteljice vrtića bile su vrlo susretljive i spremne pomoći mi svojim odgovorima u istraživačkom dijelu rada. Očekivala sam češću provedbu ekoloških vrtića u odgojno – obrazovnom radu, a ne samo jednom mjesečno kako su odgojiteljice navele. Smatram kako se odgoj za okoliš može provući kroz razne tematike projekata (npr. otpadnim materijalom). Projekti traju uglavnom 2 – 5 dana što je po meni premalo vremena za istraživanje i upoznavanje tematike ekološkog projekta. Projektne teme koje odgojiteljice provode su vrlo aktualne, zanimljive i edukativne. Sviđa mi se osobni interes odgojitelja koji uočavaju važnost odgoja za okoliš, ali i zanimanje i interes djece koji odgojitelje potiče. U projektima su uglavnom zastupljene sve aktivnosti, ali najveću važnost daju istraživačko spoznajnim aktivnostima što mi se vrlo sviđa. Korištenjem literature prilikom pisanja i provedbe projekta, odgojitelji stječu još veću stručnost i kompetencije. Smatram kako bi mogle više surađivati s roditeljima i lokalnom zajednicom, biti otvorene za nove spoznaje s ljudima izvan vrtića. Vrlo je pozitivna i motivirajuća njihova želja za stručnim usavršavanjem na navedenu temu.

6. Ekološki projekt: „Briga za okoliš“

Projekt se provodio od 26. 5. 2014. – 28. 5. 2014. u DV Maslačak u Osijeku. Sudjelovala sam na razvoju ekološke svijesti i kritičnosti kod djece, ali i njihovih roditelja i odgojitelja. Željela sam razviti navike sakupljanja, razvrstavanja i iskorištavanja otpada kako u vrtiću, tako i u obiteljskom domu i zajedničkom okruženju.

6.1. Cilj projekta

Glavni cilj i željeni rezultat bio je razviti ekološki osviješteno dijete s usađenim vrijednostima o važnosti očuvanja okoliša.

6.2. Metode i ispitanici

Projekt je bio podijeljen na centre aktivnosti koji su bili raspoređeni po danima, a djeca su se u njih uključivala prema vlastitom interesu. Sudjelovalo je 24 djece starije predškolske skupine, 14 dječaka i 10 djevojčica.

Tijekom provođenja projekta koristila sam se različitim metodama, kao što su razgovor, rad u skupinama te organiziranje šetnje. Razgovor sam koristila tijekom okupljanja djece u jutarnjem krugu, kako bi u njemu sudjelovala sva djeca, te sam ih time upoznala s brigom za okoliš, važnosti očuvanja prirode te odgovornog ponašanja prema prirodi. Također sam razgovorom uvidjela dječje dotadašnje znanje o brizi za okoliš i ekološkim navikama koje provode u skupini i obiteljskom domu.

6.3. Provedene aktivnosti

Djeci su, tijekom projekta, bile ponuđene brojne aktivnosti, radionice i igre:

1. priča „Čovjek koji je sadio drveće“
2. plakat „dijeloi drveta“
3. sadnja sjemenke graha
4. „moje drvo“ – slikanje s tušem
5. radne liste i bojanke s eko motivima
6. plakat „Više cvijeća, manje smeća“
7. igra „eko bingo“

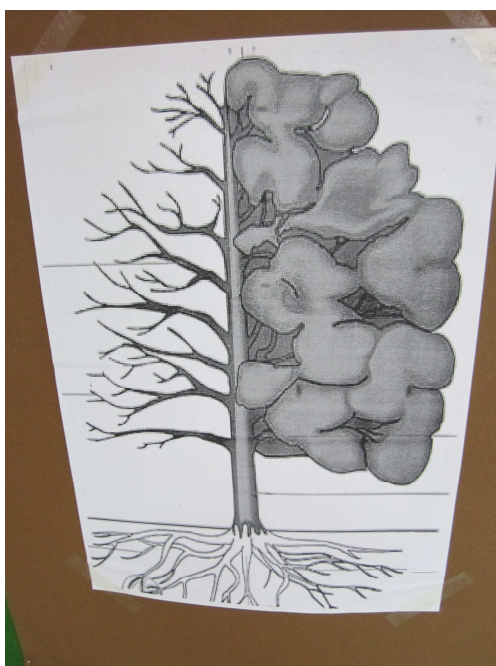
8. posjet „Zelenom otoku“
9. izrada filtera za vodu
10. filtriranje vode
11. živi svijet u kapljici vode – mikroskop
12. „tko živi u vodi?“ – crtanje pastelama
13. recikliranje papira

6.4. Tijek aktivnosti

Prvi dan projekta

Uvodna aktivnost

Projekt sam započela čitanjem priče "Čovjek koji je sadio drveće". Nakon pročitane priče, razgovarala sam s djecom: što je sve potrebno kako bi drvo izraslo, koliko dugo treba za rast drveta, što nam drvo/šuma daje, koji su dijelovi drveta i dr. Za uvodnu aktivnost, poticaj nam je bio plakat koji je prikazivao drvo i njegove dijelove (*Slika 17*). Gotovao sva djeca su vrlo aktivno sudjelovala u krugu razgovora. U ovom uvodu u temu, djeca su mogla naučiti nove spoznaje o rastu biljke (drveta), koji su dijelovi drveta te važnosti očuvanja drveća koja je povezana brigom za okoliš. Cilj je bio usvojiti nove pojmove te bogatiti rječnik novim spoznajama o prirodi te osvijestiti važnost međuovisnosti prirode i čovjeka.

Slika 17. Plakat s dijelovima drveta

Nakon razgovora, djeci je ponuđena sadanja sjemenke graha. Prije nego što smo posadili, razgovarali smo o tome što je sve potrebno za sadnju i rast sjemenke (*Slike 18. i 19.*) Djeci sam pokazala dvije posude sa sjemenkama. U jednoj posudi bile su „suhe“ sjemenke, a u drugoj sjemenke koje su bile natopljene u vodi nekoliko dana. Bila im je vrlo zanimljiva razlika sjemenki u dvije posude. Natopljene sjemenke su željeli dotaknuti i pomirisati. U ovoj aktivnosti sadnje, djeca su razvijala finu motoriku šake, pozitivan odnos prema prirodi, socijalizaciju s drugom djecom tijekom razgovora o sadnji vlastite sjemenke, vizualnu i taktilnu percepciju te bogatiti rječnik novim pojmovima. Cilj ove aktivnosti bio je osvijestiti što je sve potrebno za rast biljke te na konkretnom primjeru sadnje primijeniti naučeno.

Slike 18. i 19. Razgovor o sadnji sjemenke

Slika 18. Razgovor o sjemenci

Slika 19. Razgovor o sjemenci

Svako dijete imalo je priliku posaditi svoju sjemenku. Ova aktivnost im je bila vrlo zanimljiva te su svi s nestrpljenjem čekali svoj red kako bi posadili svoju sjemenku. Nakon što su ju posadili, odnijeli su čašu u blizini prozora (*Slika 22.*). Kada smo posadili sve sjemenke, još jednom smo ponovili što je sve potrebno za rast naših sjemenki. Djeca su znala nabrojati sve uvjete: toplina, svjetlost, zrak i voda. Ispitali su treba proći vremena dok sjemenka ne izraste.

Slike 20. i 21. Sadnja sjemenke

Slika 20. Sadnja sjemenke graha

Slika 21. Sadnja sjemenke

Slika 22. Posađene sjemenke graha

Aktivnost: „Moje drvo“ – slikanje s tušem

Za ovu aktivnost su sva djeca bila zainteresirana i svi su željeli naslikati svoje drvo. S ovom tehnikom (slikanja tušem na mokru podlogu) su se susreli prvi puta što dodatno zaokuplja njihovu pažnju (*Slika 23.*) Djeca su razvijala finu motoriku šake, likovni senzibilitet za nove likovne materijale, kreativno izražavanje, ustrajnost i dosljednost djeteta za završavanje crteža do kraja te su razmjenjivali svoja iskustva i oduševljenje (najviše o razlijevanju tuša po mokrom papiru). Cilj ove aktivnosti bio je važnost uočavanja i slikanja svih dijelova drveta (korijen, stabljika, krošnja, list). (*Slika 24.*)

Slika 23. Slikanje drveta

Slika 24. Dječji radovi na temu „drvo“

Osim slikanja tušem, djeca su mogla rješavati radni listove i bojanke na zadanu temu te ukrašavati staklenke plastelinom s eko motivima.

Drugi dan projekta

Uvodna aktivnost

Dan smo započeli pjesmom „Čist okoliš“. Nakon pročitane pjesme, razgovarali smo o našem okolišu. Najviše sam se usmjerila na postavljanje pitanja o čistoći našega okoliša. Djeca su aktivno sudjelovala iznoseći svoja iskustva o recikliranju otpada, smeću bačenom na neprimjerenom mjestu te čistoći/nečistoći mjesta koja su posjetili. Također sam im priredila plakat „više cvijeća, manje smeća“ te fotografije. Fotografije su prikazivale pozitivan/negativan odnos prema prirodi, odnosno mjesta koja su prikazivala pravilan odnos prema prirodi (čist okoliš), te nečist okoliš radi nepravilnog odlaganja smeća. Zadatak svakog djeteta bio je odabrati jednu fotografiju, opisati što se na njoj nalazi, prepoznati odnos prema prirodi koji je na slici prikazan i zaljepiti fotografiju na zelenu/crnu stranu plakata. Na zelenu pozadinu su ljepili čist okoliš, a na crnu zagađeni. Djeca su razvijala finu motoriku ljepljenjem po plakatu, suradništvo u skupnoj aktivnosti i vještinu slušanja i razgovaranja. Također su djeca uživala u ovoj aktivnosti te su s nestrpljenjem čekala svoj red. Cilj je bio uočiti pravilan/nepravilan odnos prema prirodi.

Na slikama 25., 26. , 27. i 28. možemo vidjeti plakat „Više cvijeća, manje smeća“ – razvrstavanje i lijepljenje fotografija na zajednički plakat

Slika 25. Plakat „Više cvijeća, manje smeća“

Slika 26. Razlikovanje čiste/nečiste prirode

Slika 27. Razlikovanje čiste/nečiste prirode

Slika 28. Plakat „Više cvijeća, manje smeća“

Za kraj drugoga dana projekta, priredila sam im igru „Eko Bingo“ (Slika 29.) koju sam sama osmislila. To je grupna igra s pitanjima o okolišu iz uvodne aktivnosti kako bi djeca ponovila naučeno. Pravila igre bila su baciti kocku te se kretati onoliko polja koliko je broj na kocki. Kada dijete stane na određeno polje, mora odgovoriti na pitanje koje je postavljeno. Pitanja su bila: tko su ekolozi, što je sve potrebno za rast biljke, reci jedno eko pravilo, imenuj jednu biljku, što je otpad, nabroji boje spremnika za otpad, koje je boje znak za recikliranje, što je recikliranje i dr. U ovoj igri djeca su razvijala osjećaj za prostor, kordinaciju i ravnotežu, pokretljivost i spretnost pri kretanju, pozitivan natjecateljski duh, strpljenje prilikom čekanja na red, socijalizaciju s drugom djecom te vještine slušanja i razgovaranja. Sva djeca su željela sudjelovati, te su morala čekati svoj red jer je igra osmišljena za 2 – 4 igrača. Cilj je bio kroz igru, na zanimljiv način ponoviti važne informacije o kojima smo razgovarali za vrijeme projekta o očuvanju okoliša te ponavljanje novih pojmova i činjenica.

Slika 29. Postavljena igra „eko bingo“

Na slikama 30. i 31. možemo vidjeti igranje igre

Slika 30. Igranje igre

Slika 31. Igranje igre

Recikliranje papira

Razgovarali smo o načinu dobivanja papira i možemo li reciklirati papir. Zajedno smo iskidali papir i natopili ga u veliku plastičnu posudu (*Slika 32.*) i izmiješali mikserom. Kašastu smjesu smo stavljali na kalup (*Slika 33.*) i oblikovali.

Djeca su u ovoj aktivnosti aktivno sudjelovala te si međusobno pomagala pri kidanju papira čime se potaknulo suradničko učenje. Također su vježbala finu motoriku šake i prstiju. Ponovno smo tijekom recikliranja papira razgovarali: „Što mislite, kakav će papir nastati? Hoće li biti kao onaj iz trgovine, ili drugačiji? Kako nastaje papir? Može li se stari papir ponovno iskoristiti? Jesi li ikada pravio reciklirani papir? Sviđa li ti se?“

Slika 32. Iskidani papir pripremljen za recikliranje

Slika 33. Kalup za recikliranje papira

Kada samo napravili papir uz pomoć kalupa, stavili smo ga sušiti na radijator. Papir je bio brzo suh i spreman za slikanje (*Slika 34.*)

Slika 34. Napravljeni reciklirani papir

Djeci se ova aktivnost najviše svidjela jer nikada nisu imali iskustvo nešto sami reciklirati te ponovno iskoristiti. Svi su željeli dobiti svoj novi papir i na njemu slikati (*Slika 35.*) Kada su sva djeca oslikala svoj papir, sve radove smo spojili u vezali u zajedničku eko slikovnicu.

Slika 35. Oslikavanje recikliranog papira

Posjet „Zelenom otoku“

U blizini vrtića nalazi se reciklažno dvorište „zeleni otok“ gdje se nalaze spremnici za sve vrste otpada. Budući da ga djeca nisu imala priliku dosada posjetiti, odlučili smo smeće iz vrtića pravilno reciklirati. Iz vrtića smo pokupili razni otpad: plastične boce, najlon vrećice, baterije, staklo, tkaninu i papir. Djeca su bila vrlo uzbuđena prilikom posjete. Postavljala su brojna pitanja o reciklažnom dvorištu: gdje odlazi smeće kada se spremnici napune i zašto u gradu nema više ovakvih kontejnera. Redom smo obilazili sve spremnike kako bismo vidjeli što se sve u njima nalazi te smo razvrstavali i smeće koje smo ponijeli. Djeci je ovo bio veliki doživljaj jer nikada nisu imali priliku na ovaj način razvrstavati otpad. Cilj posjeta bio je osvijestiti djeci pravilno odlaganje otpada.

Na slikama 36., 37. i 38. Možemo vidjeti posjet reciklažnom dvorištu i razvrstavanje otpada

Slika 36. Posjet "Zelenom otoku"

Slika 37. Bacanje otpada u odgovarajuće spremnike

Slika 38. Bacanje otpada u odgovarajuće spremnike

Treći dan

Uvodna aktivnost:

Uvodnu aktivnost smo započeli razgovorom uz plakat koji smo napravili prethodni dan. Ovoga puta, pažnju sam im usmjerila na čistoću vode u našem okolišu. Djeca su aktivno sudjelovala pitanjima tko sve onečišćuje vode, kako izgleda nečista voda i što se u njoj nalazi. Pred njima se nalazio stol na kojemu su bili postavljeni različiti materijali: plastična boca, šljunak, pijesak, vata, ugljen te dvije staklenke s čistom i nečistom vodom. Svi su znatiželjno promatrali što će se odvijati. Prvo smo uspoređivali dvije staklenke s ponuđenom vodu: kako izgleda, koje je boje, mirisa, što sve ima u njoj i sl. Razgovarali smo o filteru s kojim djeca još nisu bila upoznata. Zajedno smo izradili jedan filter u koji smo ulili nečistu vodu iz staklenke. Djeca su mogla uočiti kako je voda postala vidljivo čišća, nego kada smo ju ulili u filter. Također su usvojili nove spoznaje o filteru za vodu i načinima pročišćavanja vode. Cilj izrade filtera za vodu bio je osvijestiti djeci načine pročišćavanja vode.

Poticajna pitanja: „Što je filtriranje? Je li svaka voda zdrava za piće? Što onečišćuje vodu? Kako znaš da je voda čista? Tko sve živi u vodi? Ima li više vode ili kopna na Zemlji?“

Na slikama 39. i 40. prikazana je izrada filtera za vodu i pročišćavanje

Slika 39. Razgovor o filteru za vodu

Slika 40. Izrada filtera za vodu

Nastavili smo s istraživanjem živoga svijeta u kapljici vode. U ovoj smo se aktivnosti služili mikroskopom. Djeca su već u dotadašnjim aktivnostima upoznala mikroskop, ali još nisu promatrali kapljicu vode. Željeli smo prvo promatrati živi svijet u kapljici čiste, a potom nečiste vode. U ovoj istraživačkoj aktivnosti djeca su razvijala vizualnu percepciju, stjecala su iskustva o prirodnoj sredini, razvijala su pozitivne stavove prema prirodnoj okolini, te su razvijali vještinu slušanja i razgovaranja što se sve nalazi u vodi. Cilj ove aktivnosti bio je upoznavanje svijeta u kapljici vode koji nije vidljiv prostim okom.

Na slikama 41. i 42. možemo vidjeti promatranje kapljice vode pod mikroskopom

Slika 41. Promatranje kapljice vode pod mikroskopom

Slika 42. Promatranje kapljice vode pod miroskopom

Nakon promatranja pod mikroskopom, djeca su samoinicijativno željela nacrtati ono što su vidjela. Međusobno su razmjenivali svoje dojmove te iznosili pozitivne stavove o provedenoj aktivnosti.

Na slikama 43. i 44. možemo vidjeti dječje crteže živog svijeta u vodi

Slika 43. živi svijet u vodi

Slika 44. živi svijet u vodi

Projekt je završio crtanjem živoga svijeta u kapljici vode te smo sve radove stavili na pano

(Slika 45.)

Slika 45. Evaluacija projekta

7. Rasprava o provedenim aktivnostima

Projekt je trajao od 26. 05. 2014. – 28. 05. 2014. u vremenu od 8:30 – 10:00 h. Opći cilj projekta bio je educirati djecu o ekološkom odgoju kroz različite aktivnosti. Specifični ciljevi bili su unaprijediti znanja djece o važnosti ekološkog odgoja i očuvanja prirode, uvrstiti eko sadržaj u odgojno-obrazovni rad ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja te usmjeriti djecu na odgovorno ponašanje prema prirodi.

Prije nego što smo krenuli s radom, upoznala sam djecu o važnosti brige za okoliš te ukratko opisala što ćemo raditi ovaj tjedan.. Pružila sam im mogućnost slikanja na recikliranom papiru koji smo sami napravili, kako bi djeca osvijestila važnost recikliranja te iskoristivost staroga papira. Najveću pažnju privukla je izrada filtera za vodu koji su djeca sama napravila, a potom su filtrirali vodu. U centru manipulativnih aktivnosti, društvena igra „Eko bingo“ djecu potiče na usvajanje ekoloških pravila koja sama smišljaju, te ponavljanje naučenih pojmova i spoznaja. Odabirom ovih aktivnosti o ekologiji djeca su zabavila, usvojila su neke socijalne vještine, timski surađivali, ali i puno toga novog naučili, a već stečeno znanje su dodatno utvrdili.

Održivi razvoj sastavni je dio promišljanja i djelovanja u svim područjima ljudskoga života, a javljanjem potreba za promjenom i napretkom, javlja se i potreba za cjelovitijim odgojem i obrazovanjem u skladu sa zahtjevima novoga doba koji kao pokretači promjena u društvu rađaju i novu potrebu za znanjem i razvijanjem. Odgoj za okoliš postaje sve značajnije područje u našem životu i sve je više središte odgojno – obrazovnih znanosti.

Jedan od problema ovoga projekta je zatvorenost odgojno – obrazovnih ustanova koje onemogućuju holistički pristup ekološkoga odgoja. Drugi važan problem je nepoznavanje vlastitoga zavičaja od strane odgojitelja, roditelja i djece. Projekt „Briga za okoliš“ osmišljen je u cilju educiranja djece, roditelja i odgojitelja o ekološkom odgoju. Iz toga se nameće još jedan problem. Ljudi pridaju premalu važnost okruženju u kojem žive te zbog toga mijenjaju i samu kulturu življenja koju kasnije prenose s generacije na generaciju. Zato je prednost projektnih pristupa, koja uključuje dijete i njegovu neposrednu okolinu, pružiti bogatstvo raznovrsnih prirodnih, kulturnih i povijesnih poticaja kako bi dijete kroz neposredno iskustvo doživjelo svoju okolinu i razvilo ljubav prema svome zavičaju.

Projekt je uspješno proveden. Djeca su aktivno sudjelovala u svim ponuđenim aktivnostima i za njih su pokazala veliki interes. Međusobno su surađivala i pomagala si. Pomoću ovih aktivnosti

ostvareni su navedeni opći i specifični ciljevi: unaprijeđena su znanja djece i odgojitelja o važnosti ekološkog odgoja i očuvanja prirode, poboljšane su motoričke sposobnosti djece kroz različite tjelesne aktivnosti te su djeca usmjerena na odgovorno ponašanje prema prirodi.

8. Zaključak

Projekt je sklop aktivnosti u kojima jedno ili više djece dublje proučavaju neku temu ili problem. Rad djece na nekom projektu može trajati nekoliko dana, tjedana, ovisno o dobi djece i prirodi teme. Odgovornost odgojitelja je saznati što dijete zanima, te koja znanja dijete već ima kako bi mogao podržati stjecanje novih znanja djeteta. Svako novo iskustvo djeteta predstavlja njegovu potragu za značenjem i razumijevanjem.

Prema rezultatima ankete možemo vidjeti kako sve odgojiteljice u radu provode projekte. Oni su uglavnom vezani za nadolazeće blagdane, važne datume ili događanja u zajednici. Neovisno o temi, u radu uglavnom koriste prirodne materijale. Teme koje obrađuju su vrlo aktualne danas i poučne za razvoj ekološke svijesti (npr. Nije sav otpad smeće, Svemir, recikliranje, briga o okolišu, dan bez automobila, zrak, energija, šuma i dr.).

Kao zaključak cjelokupnoga rada želim istaknuti da se ova tema pokazala vrlo zanimljiva, kako odgojiteljicama, tako i predškolskoj djeci, što se jasno može vidjeti po njihovoj uključenosti i angažiranosti u projektu, željama za novim aktivnostima i pozitivnim dojmovima koje su iskazali. Iako su na početku projekta djeca imala neka saznanja o ekologiji, putem neposrednoga iskustva kroz aktivnosti produbili su svoja znanja koja će im biti poticaj za nova istraživanja i otkrivanja te stjecanje novih znanja i iskustava.

9. Sažetak

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek

Sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

Ivana Jelaš

Ekološki projekti u dječjem vrtiću

Diplomski rad

Osijek, 2016. godina

Broj priloga: 1

Broj stranica: 58

Broj slika: 45

Broj literaturnih jedinica: 11

Diplomski rad izrađen je na Katedri za prirodoslovlje iz kolegija Prirodoslovlje pod vodstvom mentora prof. dr. sc. Irelle Bogut i mr. sc. Željka Popovića, profesora visoke škole.

U ovom diplomskom radu Ivana Jelaš iznijela je kratak pregled povijesne koncepcije projekta, opisala je sam pojam projekta i etape te razvijanje ekološke svijesti kod djece.

U istraživačkome dijelu provela je anketu s odgojiteljicama te projekt s predškolskom djecom u dječjem vrtiću. Rezultate ankete prikazala je statističkom analizom, dok je projekt opisala pomoću deskriptivne metode. Dobiveni rezultati pokazali su kako je na provođenje ekoloških projekata plan i program potaknuo 63% odgojiteljica. Njih 68% smatra kako ih je potaknuo osobni interes, a također 68% smatra interes djece kao poticaj. Literaturu i Internet kao pripremu u provedbi projekta navodi 90% odgojiteljica, a pomoć kolegice u grupi navodi 81% odgojiteljica. Suradnju s roditeljima navodi 68,18%, a suradnju s lokalnom zajednicom 36% odgojiteljica. Projekte u vrtićima uglavnom provode sa starijom dobnom skupinom djece. Također bi se željele educirati o projektima razvijanja ekološke svijesti kod djece i stručnim usavršavanjem. 90% odgojiteljica smatra kako ekološki projekti povoljno utječu na razvoj ekološke svijesti kod djece, a 85% smatra kako su oni vrlo korisni, poučni i zanimljivi. 62% odgojiteljica smatra kako djeca puno nauče o važnosti očuvanja Zemlje i na koje načine mogu sami sudjelovati u tome. 70% odgojiteljica smatra kako je važno stvoriti naviku očuvanja okoliša od najranije dobi. 47% smatra kako ekološki projekti potiču dječju radoznalost za istraživanje okoline, potiču razvoj govora, pamćenje i maštu.

Istraživanjem je nastojala saznati koliko često odgojitelji provode projekte u svome radu te koliko su projekti tematski vezani za razvijanje ekološke svijesti kod djece. Također, istraživala je

najčešće provedene ekološke teme te koliko znaju o ekologiji. Pomoću projekta, nastojala je osvijestiti djecu o važnosti ekološke svijesti te ih kroz neposredno iskustvo putem aktivnosti upoznati s ekologijom.

Ovim istraživanjem pokazala je kako sve odgojiteljice u svome radu provode projekte, upoznate su s ovom temom te su je i tijekom svoga rada i prakticirale. Isto tako, nastojala je i kod djece potaknuti zanimanje za ekologiju te im prikazati važnost ekološke svijesti za život i zdravlje.

10. Summary

University of Josip Juraj Strossmayer in Osijek

FACULTY OF EDUCATION

Graduate university study of Early and Preschool Education

Ivana Jelaš

Ecological projects in kindergarten

Diploma paper

Osijek-2016

Number of contributions: 1

Number of pages:58

Number of pictures: 45

Number of literature unit:11

Diploma paper was written in the Department of Natural Science, in the subject Nature and Science under the supervision of mentors Irella Bogut, Professor Ph.D. and Željko Popović, College Professor, M.Sc.

In this diploma paper Ivana Jelaš is presenting a short overview of the historical concept of the project, describes the concept of the project and stages, and developing environmental awareness among children.

In the research part conducted surveys with educators and project with preschool children in kindergarten. The results of the survey showed the statistical analysis, and the project described by means of descriptive methods.

The results showed that the implementation of environmental projects curriculum encouraged 63% of educators. 68% of them believe that encouraged personal interest, but also 68% deemed interest of children as an incentive. Literature and the Internet as a preparation to the implementation of the stated 90% of educators, and help colleagues in the group said 81% of educators. The cooperation with the parents said 68.18%, and cooperation with the local community 36% of educators.

The projects are mainly carried out in kindergartens with older age groups. Educators would like to educate on projects to develop environmental awareness among children and professional training. 90% of educators believe that environmentally friendly projects beneficial to the

development of environmental awareness in children, and 85% believe that they are very useful, instructive and interesting. 62% of educators believe that children learn a lot about the importance of preserving the Earth and in what ways can themselves take part in it. 70% of educators believe that it is important to create a habit of preserving the environment from an early age. 47% believe that environmental projects stimulate children's curiosity to explore the environment, encourage the development of speech, memory and imagination.

The study sought to find out how often educators implement projects in their work and how projects are thematically related to the development of environmental awareness in children. She explores the most widely implemented environmental issues and how much they know about ecology.

With the project, tried to raise awareness of children about the importance of environmental awareness and them through direct experience through activities familiar with the ecology.

This research showed that all educators in their work implementing projects, are familiar with this issue and during their work and practiced. Similarly, sought to encourage in children an interest in ecology and show them the importance of environmental awareness for life and health.

11. Literatura

- Ajduković, Ž., Jurčić, D. (2005.), Velika enciklopedija malih aktivnosti, Zagreb, Školska knjiga
- Biketa – Caktaš, B., 2008. : Dječji vrtić Ciciban: Ekološki odgoj. <http://www.ciciban.net/index.php?page=ekoloski-odgoj> , pristupljeno 03.01.2015.
- Čatić, I., (2001.), Je li potrebna sintagma opća ekologija. http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=208388 pristupljeno 25.4.2016.
- De Haan, G., (1996.), Otpad: okoliš u kojem živiš, Zagreb, Otvoreno učilište
- De Haan, G. (1993.), Uvod u ciljeve, sadržaje i metode obrazovanja za zaštitu prirode. <http://hrcak.srce.hr/search/?q=uvod+u+ciljeve%2C+sadr%C5%BEaje+i+metode+obrazovanja> pristupljeno 15.6.2016.
- Erz, W., (1993.), Zaštita prirode i shvaćanje prirode kao osnova obrazovanja za zaštitu prirode. <http://hrcak.srce.hr/search/?q=za%C5%A1tita+prirode+i+shva%C4%87anje+prirode> pristupljeno 8.7.2016.
- Glavač, V., (1999.), Uvod u globalnu ekologiju, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada
- Kovačec, A., (1999.), Hrvatski opći leksikon, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslava Krlež
- Lay, V., (1993.), Obrazovanje za okoliš u Hrvatskoj. <http://hrcak.srce.hr/search/?q=obrazovanje+za+okoli%C5%A1+u+hrvatskoj> pristupljeno 14.7.2016.
- Mužić, V., (1999.), Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja, Zagreb, Educa
- Slunjski, E., (2001.), Integrirani predškolski kurikulum : rad djece na projektima, Zagreb, Mali profesor

- Smojver, V., 2000. : O programu iz područja ekologije u našem vrtiću. U: Ekologija – korak bliže djetetu. Urednici: Ž. Božić, V. Uzelac., Adamić, Rijeka, 118-123.
- Uzelac, V., (1999.), Ekologija - korak bliže djetetu : zbornik radova stručno-znanstvenog skupa : Rijeka, 21. - 23. listopada 1999, Rijeka : Grad Rijeka : Dječji vrtić Rijeka : Adamić, 2000.
- Vučić, V., 1994.: 50 jednostavnih stvari koje djeca mogu učiniti za spas Zemlje. Zagreb - Otvoreno sveučilište, Zagreb.

12. Prilozi

Prilog 1.

Anketa za odgojitelje o provedbi ekoloških projekata u odgojno – obrazovnome radu

Poštovani,

Ova anketa se provodi u svrhu istraživanja za diplomski rad. Anonimna je. Namijenjena je odgojiteljima, a cilj joj je saznati koliko se ekološki projekti provode u odgojno – obrazovnome radu.

Unaprijed zahvaljujem na vašem vremenu i odgovorima!

DOB: _____

SPOL: M/Ž

GODINE RADNOGA ISKUSTVA: _____

1. Provodite li u svome radu projekte?

- a) Da
- b) Ne

2. Koliko često provodite projekte?

- a) Jednom tjedno
- b) Jednom mjesečno
- c) Dva do tri puta mjesečno
- d) Jednom godišnje

3. Koliko najčešće traju projekti koje provodite?

- a) Jedan dan
- b) Dva – pet dana
- c) Mjesec dana
- d) Dva – tri mjeseca
- e) Godinu dana
- f) Dvije – tri godine

4. Navedite nekoliko projektnih tema koje ste dosada provodili.

---

5. Provodite li projekte koji su tematski vezani uz ekologiju?

DA / NE

(Ako je odgovor DA, ukratko opišite koje su to teme)

---

6. Što Vas je potaknulo na provođenje ekoloških projekata? *(Prema potrebi, zaokružite više odgovora).*

- a) Plan i program
- b) Osobni interes
- c) Interes djece
- d) Prijedlog roditelja
- e) Suradnja s kolegicom
- f) Nešto drugo_____

7. Koje vrste aktivnosti ste koristili u ekološkim projektima? *(Prema potrebi, zaokružite više odgovora).*

- a) Glazbene
- b) Istraživačko – spoznajne
- c) Likovne
- d) Manipulativne igre
- e) Aktivnosti za razvijanje govora
- f) Nešto drugo_____

8. Navedite nekoliko konkretnih aktivnosti koje ste provodili u projektima.

---

9. Što Vam je pomoglo u pripremi provedbe projekta? (*Prema potrebi, zaokružite više odgovora*).

- a) literatura
- b) internet
- c) kolegica u grupi
- d) roditelji
- e) suradnja s lokalnom zajednicom
- f) nešto drugo _____

10. S kojom dobi djece ste provodili ekološke projekte? (*Prema potrebi, zaokružite više odgovora*).

- a) jaslička skupina
- b) mlađa skupina (3 – 4 godine)
- c) srednja skupina (4 – 5 godina)
- d) starija skupina (5 – 6 godina)

11. Koliko su po Vašem mišljenju djeci zanimljivi ekološki projekti? (označite križićem na crti)

----->

Nimalo zanimljivo   malo zanimljivo   srednje zanimljivo   vrlo zanimljivo

izuzetno zanimljivo

12. Biste li provedbu ekoloških projekata preporučili i ostalim odgojiteljicama? Ako bi, zašto biste?

---

13. Biste li se željeli o ekološkim projektima dodatno educirati putem stručnog usavršavanja?

DA / NE

14. Što bi Vas posebno zanimalo o ekološkim projektima?

---

15. Biste li ovu temu prezentirali roditeljima i uključili ih u aktivnosti i kako?

DA / NE

Ako biste ih uključili, navedite na koji način.

---

16. Kako bi se, prema Vašem mišljenju, ova tema mogla dodatno „popularizirati“ i uključiti u svakodnevni program odgojno – obrazovnoga rada?

---

17. Iznesite svoje mišljenje o ekološkim projektima u dječjem vrtiću?
